

TOEKOMST JEUGD

DE SAMENVATTING

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding	4
1.1 Visie: investeren in jeugdhulp is rendabel investeren	4
1.2 Aanleiding: mogelijkheden tot betere jeugdhulp	5
1.3 Doel: éénduidige aanbevelingen over hoofdzaken	5
1.4 Totstandkoming	5
2 Inhoud en reikwijdte van de jeugdhulp	6
2.1 Verbreden: biedt integrale steun aan optimaal opgroeien	6
2.2 Verbreden: investeer structureel in versterking en preventie	6
2.3 Verhelderen: Organiseer continuïteit van zorg voor jongvolwassenen	7
2.4 Versmallen: stel landelijke kwaliteitseisen	8
2.5 Versmallen: beperk het aantal aanbieders	8
2.6 Versmallen: maak jeugdhulpprofessionals tot stevige poortwachters	8
2.7 Synopsis	9
3 Rol kinderen, jongeren, gezinnen en hulpverleners	9
3.1 Zeggenschap: kinderen, jongeren en ouders op één	9
3.2 Vergroot de autonomie en de deskundigheid van hulpverleners	10
3.3 Synopsis	11
4 Organisatie Jeugdhulp	11
4.1 Verbeter de samenwerking door een heldere rolverdeling	11
4.2 Bouw een heldere voorziening rond de jeugd- en gezinsteam	12
4.3 Maak van de jeugdhulp een lerend systeem	12
4.4 Herontwerp de jeugdbeschermingsketen	13
4.5 Verbeter de arbeidsomstandigheden en -voorwaarden	13
4.6 Betaal ervaringsdeskundigen en vrijwilligers	14
4.7 Stel een Raad voor de Jeugd in én een Deltacommissaris Jeugd & Gezin	14
4.8 Synopsis	14
5 Bekostiging	15
5.1 Stel landelijk reële en kostendeckende tarieven vast	15
5.2 Pas bekostiging en inkoop aan op de schaal van de zorg	15
5.3 Bekostig opleiding, kennisontwikkeling en innovatie via beschikbaarheidsbijdragen	16
5.4 Benut het landelijk kwaliteitskader voor inkoop en bekostiging	16
5.5 Investeer in wat jonge mensen doet floreren	16
5.6 Synopsis	17
6 Rol overheden	18
6.1 Werk als gemeenten beter samen	18
6.2 Geef als rijksoverheid actiever sturing	18
6.3 Zorg voor integraal toezicht	19
6.4 Synopsis	19
7 De opstellers	20
8 Noten	20

1 INLEIDING

De jeugdhulp draagt eraan bij dat kinderen in Nederland optimaal kunnen opgroeien. Elke dag doen tienduizenden hulpverleners hun best om voor kinderen, jongeren en gezinnen problemen te voorkomen of deze zo snel en goed mogelijk op te lossen. Veel gaat hier goed. We mogen in Nederland trots zijn op al diegenen die zich zo inspannen voor de jeugdhulp. Tegelijkertijd weet iedereen; er zijn te veel kinderen, jongeren en gezinnen met wie het niet goed gaat. Het kan én moet beter in de jeugdhulp. Acute problemen moeten opgelost. Een houdbaar jeugdstelsel is nodig, waarin we samen voortdurend leren en investeren in wat jonge mensen doet floreren.

1.1 VISIE: INVESTEREN IN JEUGDHULP IS RENDABEL INVESTEREN

De beschaving van een samenleving valt af te meten aan de wijze waarop ze omgaat met haar kinderen. Ieder kind heeft in Nederland het wettelijk recht op een prettige, persoonlijke en maatschappelijk goed ingebedde ontwikkeling die past bij zijn of haar vermogens. We hebben er als samenleving voor getekend dat “alle kinderen het recht hebben op mogelijkheden om te bestaan, te groeien en zich in lichamelijk, geestelijk en sociaal opzicht te ontwikkelen, waarbij ieder kind het maximale uit zichzelf haalt”, aldus het Internationale Verdrag van de Rechten van het kind (IVRK). De Nederlandse samenleving moet investeren in wat jonge mensen doet floreren. Als samenleving hebben we die taak. De grote vraag is hoe we onze samenleving zo kunnen vormgeven dat kinderen, jongeren en gezinnen die in de problemen dreigen te raken, de hulp krijgen die ze nodig hebben. Als ouder, pleegouder, familielid, vriend, buurtgenoot, collega dienen we ons te bekommeren om de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het is een zaak van informele én formele zorg, van vrijwilliger én professional. Daarbij hebben we vanzelfsprekend rekening te houden met het feit dat er een enorme variatie bestaat aan kinderen en gezinnen en hun behoeftes aan preventieve ondersteuning, hulp en zorg.

Investeren in jeugdhulp is rendabel investeren. Geld uitgeven aan de effectieve ondersteuning van kinderen en ouders is een investering waarvan de maatschappelijke baten op termijn een veelvoud zijn van de maatschappelijke lasten. Het organiseren van een effectief, professioneel en voortdurend lerend systeem van netwerkjeugdhulp vergt samenhangend landelijk beleid gericht op de lange termijn. Hiervoor is een royale investeringsagenda nodig en de structurele bekostiging van de benodigde sociale en digitale (kennis)infrastructuur.

Investeren in wat jonge mensen doet floreren betekent allereerst; het vergroten van het algemene welbevinden in en het versterken van de mentale kracht van de samenleving. De Nederlandse samenleving maakt het kinderen, jongeren en gezinnen nu niet bepaald gemakkelijk. Onze maatschappij is veeleisend, individualistisch en prestatiegericht: hoger, beter, mooier, sneller. Het heersend meritocratische ideaal, de toenemende ongelijkheid, segregatie en polarisatie staan optimaal opgroeien in de weg en maken de samenleving mentaal uitputtend. De jeugd(hulp) ondervindt hier dagelijks de gevolgen van en wij hebben allen de taak en verantwoordelijkheid om deze maatschappelijke problemen te agenderen en om mee te werken aan de vormgeving van een samenleving waarin jonge mensen wel kunnen floreren. Investeren in integrale jeugdhulp betekent ook investeren in de onderlinge relaties van de vele mensen en organisaties die betrokken zijn bij de zorg en ondersteuning van de jeugd. Er is brede consensus in de jeugdhulp dat het nodig is te werken aan betere onderlinge verhoudingen tussen ouders, kinderen, professionals, zorgaanbieders, zorginkopers en beleidsmakers. Bij het opstellen van dit kerndocument hebben we acht uitgangspunten voor samenwerking geformuleerd:

1. Altijd oog hebben voor de bedoeling: florerende kinderen;
2. Uitgaan van eigen kracht: trots zijn op de jeugd en op de jeugdhulp;
3. Waarderend spreken over elkaar;
4. Geduld en lange adem;
5. Koersen op waarden in plaats van op normen;
6. Voortdurend lerend werken aan verbetering;
7. Heldere afspraken en rolverdeling;
8. Basis op orde, lat omhoog.

1.2 AANLEIDING: MOGELIJKHEDEN TOT BETERE JEUGDHULP

Dat jeugdzorg en jeugdhulp beter moeten, horen we al vele jaren. Sinds de decentralisatie van de jeugdhulp naar de gemeenten in 2015, zwelt de kritiek aan. Terecht. Kinderen en gezinnen komen steeds vaker ernstig in de knel. Wachtlijsten veroorzaken onnodig leed en schade. Kwetsbare gezinnen met kwetsbare of ernstig zieke kinderen moeten soms maanden wachten op passende hulp. Gemeenten krijgen in hun nieuwe rol als zorginkoper de kostenstijgingen niet onder controle. Zorgaanbieders slagen er niet in over de hele breedte van de jeugdhulp professionele kwaliteit te leveren. De kritiek heeft geleid tot de productie van een groot aantal nota's, manifesten en handreikingen, bedoeld om de jeugdhulp te verbeteren.

1.3 DOEL: ÉÉNDUIDIGE AANBEVELINGEN OVER HOOFDZAKEN

Doel van dit kerndocument is relevante en recente ideeën, analyses en oplossingsrichtingen om de jeugdhulp beter en betaalbaar te maken kernachtig samen te vatten. Als opstellers van dit document willen we vanuit de jeugdhulp éénduidige aanbevelingen geven aan politiek en beleid. Veel van de beschreven ideeën zijn nog nader uit te werken. Hierom beschrijven we in dit kerndocument ook hóe we samen, vanuit de inhoud en ieder vanuit zijn eigen rol, betrokken willen zijn bij de verdere vormgeving van de toekomst van de jeugdhulp.

Er is namelijk niet alleen op de korte termijn actie nodig, maar ook een nieuwe vorm van collectief samenwerken aan een langetermijnagenda. Een vorm van samenwerken die deelbelangen, sectoren en overheden overstijgt. Ons streven is dat wij onder meer via dit kerndocument helpen bij het vormgeven van het denken over hoe het verder moet met de ondersteuning van de jeugd in Nederland. Er is niet alleen een nieuw regeerakkoord in voorbereiding, maar ook een 'hervormingsagenda jeugd' en een 'toekomstscenario jeugdbescherming'. Wij zijn ervan overtuigd dat wij met ons document - vanuit een gedeelde visie op de toekomst - bruikbare bouwstenen voor deze hervormingsagenda kunnen aanleveren. De inhoudelijke lijn die we hier voorleggen kan rekenen op brede steun onder vrijwel alle partijen die op dagelijkse basis bezig zijn met de inhoud van de jeugdhulp. Om tot deze gezamenlijke lijn te komen hebben wij als opstellers van dit document allemaal al ingeleverd op onze eigen wensenlijstjes. Dit gezamenlijke kerndocument is zo gezien een pakket met minimale eisen waaraan de hulp voor de jeugd zal moeten voldoen. Meer mag, minder niet. Als opstellers zijn we graag betrokken bij de praktische uitwerking van dit inhoudelijk minimale pakket van eisen.

1.4 TOTSTANDKOMING

In dit kerndocument sluiten wij aan bij de volgende vijf nota's:

1. "Van systemen naar mensen", van de Sociaal Economische Raad.
2. "Manifest De Jeugdsprong" van de FNV en Stichting Beroepseer;
3. "Samen verder" van IGJ, NZa, RVS en de Kinder- en Nationale Ombudsman;
4. "Op de Groei" van de Beweging van 0;
5. "Vasthoudend Transformeren" van het Nederlands Jeugd Instituut.

Dit kerndocument is gebaseerd op de punten waarover in bovenstaande documenten consensus bestaat. Het is als zodanig een samenvatting van de inhoudelijke visies op hoe de toekomst van de jeugdhulp eruit moet zien. Punten waarover geen duidelijke consensus was, hebben wij in een aantal bijeenkomsten besproken. Per punt hebben we keuzes gemaakt over hoe het te benoemen in dit kerndocument. Door deze aanpak is het onvermijdelijk dat we voor bepaalde punten al concrete beleidsaanbevelingen kunnen doen, terwijl andere punten niet meer zijn dan een nog vrij abstracte doelbeschrijving, waarbij we nog nader moeten invullen hoe we samen concreet uitvoering kunnen gaan geven aan de voorgestelde richting. In de term kerndocument ligt besloten dat we streven naar het benoemen van hoofdzaken die er bij de verbetering van de jeugdhulp echt toe doen.

Vanuit de inhoud bezien leggen we hier dus samen een pakket van minimumeisen op tafel. Wie de hierboven genoemde vijf nota's kent, zal zien dat we als opstellers allemaal hebben moeten inleveren om te komen tot deze samenvatting waar we samen achter kunnen staan. Dit inhoudelijk minimumpakket, dat wat ons betreft in samenhang een toekomstbeeld van de jeugdhulp vormt, proberen we hier puntsgewijs te beschrijven aan de hand van vijf thema's. Deze thema's zijn:

1. Inhoud en reikwijdte
2. Rol kinderen, jongeren, gezinnen en hulpverleners
3. Organisatie Jeugdhulp
4. Bekostiging
5. Rol overheden

2 INHOUD EN REIKWIJDTE VAN DE JEUGDHULP

Het jeugdhulpgebruik in Nederland is in de afgelopen twintig jaar sterk toegenomen. Redenen hiervoor zijn onder meer hoe we de samenleving hebben ingericht, hoe we als samenleving aankijken tegen het opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren, hoe het stelsel is georganiseerd en hoe goed de kwaliteit van de aangeboden zorg is. Over de reikwijdte van de jeugdhulp is voortdurend debat, zowel inhoudelijk als financieel. Wij stellen voor de inhoudelijke scope van de jeugdhulp verder te verbreden, terwijl we aan de andere kant paal en perk stellen aan het aanbod en helder bepalen wie wat betaalt. Verbreden, verhelderen én versmallen tegelijk. Hoe?

2.1 VERBREDEN: BIEDT INTEGRALE STEUN AAN OPTIMAAL OPGROEIEN

Optimaal opgroeien is een mensenrecht. De ondersteuning van de jeugd dient dit even basale als ambitieuze doel. Effectieve jeugdhulp vergt inhoudelijk een integrale benadering, gericht op het bevorderen van welzijn, preventie, ondersteuning, bescherming én zorg. We geven hier daarom een brede, positieve invulling aan de term jeugdhulp: alles wat bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling van de jeugd. Hieronder valt dan versterking en preventie, jongerenwerk, jeugd- en opvoedhulp, pleegzorg, gezinshuiszorg, ambulante en residentiele jeugdhulp(plus), jeugd-ggz en de zorg voor kinderen met een beperking, de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.

Jeugdhulp is daarmee breder dan beschreven staat in de Jeugdwet. Alles wat bijdraagt aan een gezonde ontwikkeling van de jeugd gaat ook over de soepele samenwerking met volwassenzorg en volwassenen-ggz, over continuïteit in de ondersteuning van jongvolwassenen en over de nodige aandacht voor de vier overige leefgebieden: wonen, inkomen & schulden, school & werk en sociale steun (samen met welzijn & gezondheid de zogenaamde 'BIG5' van de bestaanszekerheid).

2.2 VERBREDEN: INVESTEER STRUCTUREEL IN VERSTERKING EN PREVENTIE

De druk op de jeugdhulp moet worden verminderd. Dat is een taak voor de hele samenleving. Het is immers de aard van onze huidige, meritocratische maatschappij, die eraan bijdraagt dat kinderen, jongeren en gezinnen in de knel komen. We moeten hier als samenleving meer oog voor krijgen en onze verantwoordelijkheid nemen. De druk op de jeugdhulp kan significant worden verminderd wanneer we structureel gaan investeren in het vergroten van de mentale kracht van de samenleving en de preventie van problemen met kinderen, jongeren en gezinnen. Hiervoor moet een duurzame, landelijk dekkende, (kennis)infrastructuur worden opgezet voor

versterking van de mentale kracht van de samenleving en de preventie van problemen met kinderen, jongeren en gezinnen. Met deze infrastructuur bedoelen we de fysieke, sociale en digitale infrastructuur die nodig is om de honderdduizenden gezinnen, jongeren, hulpverleners en beleidsmakers in honderden gemeenten goed en efficiënt samen te laten werken en kennis en ervaring uit te laten wisselen. Een lerend systeem van netwerkjeugdhulp kan niet bestaan zonder een dergelijke infrastructuur (zie ook punt 4.2). We moeten het versnipperde preventie- en ondersteuningsaanbod omvormen tot een ontwikkelingssensitief, duurzaam en samenhangend aanbod gericht op de mentale versterking van jeugd en gezin. In zo'n structuur zijn zowel specialistische zorg als doeltreffende preventieve hulp en steun beschikbaar via de voorzieningen waar jongeren en hun gezin in hun dagelijks leven mee te maken hebben: bij de kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, in het onderwijs, bij de (huis)arts en op de sportclub. In zo'n structuur is het bijvoorbeeld ook eenvoudiger ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren gewoon school kunnen blijven volgen, ook als ze gespecialiseerde jeugdhulp krijgen.

2.3 VERHELDEREN: ORGANISEER CONTINUÏTEIT VAN ZORG VOOR JONGVOLWASSENEN

Jongeren die 18 jaar worden, zijn formeel 'volwassen'. Dit betekent dat de bekostiging van hun zorg alleen nog uit de Jeugdwet (dus door gemeenten) komt als het 'verlengde jeugdhulp' is, zoals bij jongeren in pleegzorg en gezinshuizen die hulp vergoed kunnen krijgen tot respectievelijk hun 21e en hun 23ste jaar. Voor alle andere jongeren die 18 worden, vindt de bekostiging voortaan plaats via de Wmo als het om jeugdhulp gaat, via de Zvw of de Wmo (dus door zorgverzekeraars of gemeenten) als het om jeugd-ggz gaat en via de Wlz (door de zorgkantoren) als het gaat om langdurige zorg. Organisatorisch betekent de wisseling van wettelijk regime vaak de overstap van jeugdhulp en jeugd-ggz naar zorg en ggz voor volwassenen en dus van de ene zorgaanbieder naar de andere.

Achttien worden, veroorzaakt in de praktijk van de jeugdhulp problemen. Vergoedingen in het kader van de Wmo zijn lager dan die uit de Jeugdwet. Daardoor kan vaak geen continuïteit van hulpverlening en maatschappelijk ondersteuning worden geboden, terwijl dit wel nodig is. Jongeren hebben ook te kampen met huisvestingsproblematiek en geldgebrek, waardoor zij soms ook geen beroep kunnen doen op voorzieningen die zij wel nodig hebben, maar die niet langer worden vergoed. Vanwege al deze problemen, bepleiten veel notities nu begrijpelijkerwijs het verhogen van de leeftijdsgrens, soms naar 21, 23, of 27 jaar.

Wij zeggen; met het verleggen van 'de harde knip' naar een andere leeftijd, los je het inhoudelijk probleem niet op. Integendeel. Het wijzigen van de bekostiging leidt juist weer af van de inhoud. Daarom pleiten wij ervoor om die formele leeftijdsgrens voor de bekostiging te behouden en gezamenlijk praktische arrangementen te ontwerpen waardoor een soepele en warme overgang van type zorg en bekostiging mogelijk wordt. Een overgang waar jongeren, gezinnen en hulpverleners geen last van hebben. Dat betekent dat voor iedere jongere waarvoor een vervolgstap niet vanzelfsprekend is, een perspectief geschetst moet worden wanneer deze 16 jaar is. Om de continuïteit van zorg te garanderen zullen gemeenten zowel intern als met zorgverzekeraars tijdig heldere afspraken moeten maken over wie wat betaalt. Hierbij zou het kunnen helpen de 'transitiepsychiatrie', zoals de overgang van jeugd-ggz naar volwassenen-ggz wel wordt genoemd, voor gemeenten landelijk te bekostigen.

Het betekent voor instellingen dat ze, zoals velen nu al doen, soepel weten over te schakelen van bekostiging vanuit de gemeente naar betaling vanuit de Wmo of door de verzekeraar. Zo krijgen professionals de ruimte om in overleg met jongeren de overgang naar volwassenenzorg goed te organiseren. Hierbij ligt de focus niet alleen op continuïteit van zorg, maar ook op de hierboven al genoemde BIG5. Het is in dezen van groot belang dat de volwassenen-ggz op een goede manier leert omgaan met spanning tussen de privacy van jongvolwassenen enerzijds en de wenselijkheid om gezin en omgeving van de jongeren te betrekken anderzijds.

2.4 VERSMALLEN: STEL LANDELIJKE KWALITEITSEISEN

De kwaliteit van de geleverde jeugdhulp in Nederland is over het algemeen goed. Sinds de decentralisatie hebben veel gemeenten jeugdhulp ingekocht op prijs en niet op effectiviteit of kwaliteit. Dat moet anders. De focus moet weer komen te liggen bij de kwaliteit van de geboden jeugdhulp. We willen de gemeenten daarbij helpen door als inhoudelijke partijen een landelijk kwaliteitskader op te stellen voor de jeugdhulp. In dit kader kunnen we de brede domein overstijgende zorgstandaarden opnemen die al door hulpverleners samen met vertegenwoordigers van kinderen, jongeren en gezinnen worden gemaakt.

Jeugdhulp heeft dringend behoefte aan het expliciteren van de gewenste kwaliteit, gericht op waarden gebaseerde toetsbaarheid en overdraagbaarheid. Het is zaak hierbij de valkuil van de gedetailleerde bureaucratische kaders te mijden én we moeten ons hierbij realiseren dat zo'n kwaliteitskader in een zo divers veld ontwikkel- en leertijd heeft en voortdurende aanpassing.

Professionals gaan samen met kinderen, jongeren en ouders omschrijven wat de beste manier van werken is, met oog voor de contextuele complexiteit en de nodige praktische wijsheid die nodig is om daarin steeds het juiste te kunnen doen. De kwaliteitseisen zullen niet alleen beschrijven wat essentiële jeugdhulp is en wat niet, maar ook kritisch differentiëren tussen zinnige en onzinnige jeugdhulp. Landelijke kwaliteitseisen zijn niet alleen inhoudelijk, maar scheppen ook helderheid in wie wat doet, zodat er ook een einde komt aan de rolverwarring in de jeugdhulp (zie ook punt 4.1).

Gemeenten gaan het kwaliteitskader gebruiken bij de inkoop. Voor hen vormen de kwaliteitseisen een richtinggevende (minimum)standaard. De zorg voor de kinderen, jongeren en gezinnen die deze het hardst nodig hebben, staat in het kwaliteitskader voorop. Kwaliteit betekent immers ook; eerst de basis op orde. Als sector jeugdhulp hebben we de plicht gemeenten te helpen bij wat ze wél en wat ze vooral niet moeten inkopen. (zie punt 2.5 en punt 5.2))

2.5 VERSMALLEN: BEPERK HET AANTAL AANBIEDERS

Het aantal aanbieders in de jeugdhulp is sinds de invoering van de Jeugdwet sterk gegroeid. Hierdoor is de afbakening van de jeugdhulp als sector nog minder helder en eenduidig geworden, zijn de kosten onbeheersbaar, is de effectiviteit gedaald en de samenwerking tussen zorgaanbieders verslechterd. Het is duidelijk dat het zogeheten 'open house-model' bij de inkoop van jeugdhulp niet werkt. Daarom willen we aan de voorkant eisen stellen aan organisaties die toegelaten worden. Tegelijkertijd moeten we nadenken over de vraag hoe we ruimte blijven maken voor nieuwe toetreders met effectieve innovatieve diensten. Bij het beperken van het aantal aanbieders moeten we tegelijkertijd ruimte maken voor ontwikkeling en innovatie. Het hierboven beschreven kwaliteitskader kan hierbij helpen onderscheid te maken. Door te sturen op kwaliteit zal afbakening van de jeugdhulpplicht in termen van zwaarte van zorgvormen of problematiek niet nodig zijn.

2.6 VERSMALLEN: MAAK JEUGDHULPPROFESSIONALS TOT STEVIGE POORTWACHERS

Sinds de decentralisatie staan de deuren van de jeugdhulp wagenwijd open. Ja, er zijn lange wachtlijsten en het aanbod voor complexe zorg kan de vraag niet aan. We zien dat jeugdhulpprofessionals soms wanhopig op zoek zijn naar plaatsen waar ze kinderen en jongeren 'in zorg' kunnen krijgen. De vraag of zorg hier sowieso wel nodig of gewenst is, wordt te weinig gesteld. Het besef 'poortwachter' te zijn van een kostbaar zorgsysteem is bij jeugdhulpprofessionals nog onvoldoende aanwezig. Ook hier willen we verandering in brengen door de positie en het mandaat van de jeugdhulpprofessional helder te formuleren. Immers, het is noodzakelijk dat de jeugdhulp zelf de reikwijdte van de jeugdhulp inperkt en zich ontdoet van onzinnige zorg. Hiervoor is ook nodig dat jeugdhulpprofessionals meer kostenbewustzijn ontwikkelen en kennis hebben van

wat wél en niet zinnige jeugdhulp is. Ook willen we dat jeugdhulpprofessionals de kwaliteit ontwikkelen om hulpvragers gerust te stellen, zoals ook de huisarts patiënten gerust weet te stellen zonder door te verwijzen. Dit vraagt vanzelfsprekend van zorgaanbieders en gemeenten dat ze mensen meer inzicht geven in de kosten van de zorg (zie ook punt 4.6).

2.7 SYNOPSIS

Voor de inhoud en de reikwijdte van de jeugdhulp stellen we voor:

1. Verbreden: bied integrale steun aan optimaal opgroeien;
2. Verbreden: Investeer structureel in versterking en preventie;
3. Verhelderen: Organiseer continuïteit van zorg voor jongvolwassenen
  - a. Betrek gemeente en zorgverzekeraars al ruim voor de 18de verjaardag;
  - b. Laat jeugdzorgpartijen Wmo, Zvw en Wlz-zorg voor jongvolwassenen leveren;
  - c. Focus niet alleen op continuïteit van zorg, maar van de hele BIG5;
4. Versmallen: stel landelijke kwaliteitseisen;
  - a. Stel een landelijke kwaliteitskader op;
  - b. Help gemeenten bij wat ze wel en niet moeten inkopen;
5. Versmallen: beperk het aantal aanbieders;
  - a. Stel kwaliteitseisen aan nieuwe toetreders
  - b. Maak ruimte voor ontwikkeling en innovatie
6. Versmallen: maak jeugdhulpprofessionals tot stevige poortwachters.
  - a. Laat de jeugdhulp zelf de jeugdhulp ontdoen van onzinnige zorg.

3 ROL KINDEREN, JONGEREN, GEZINNEN EN HULPVERLENERS

Jeugdhulp krijgt gestalte in de relatie tussen de kinderen, jongeren en gezinnen en hun formele en informele hulpverleners. Het is deze inhoudelijke verhouding waar het ons primair om gaat. Logisch dus dat we hier, net als in alle andere documenten, ervoor pleiten dat kinderen, jongeren, gezinnen en hulpverleners bepalend moeten zijn in de jeugdhulp. De positie van kinderen, jongeren, gezinnen en hulpverleners is nog niet krachtig genoeg. Daarom bepleiten we het volgende:

3.1 ZEGGENSCHAP: KINDEREN, JONGEREN EN OUDERS OP ÉÉN

In de jeugdhulp moeten de doelen van kinderen, jongeren en gezinnen voorop staan. Interventies zijn afgestemd op hun wensen en voorkeuren, met bewezen best werkzame vaardigheden, kennis en methodes. Waar beschreven behandelingen niet bestaan, bepalen de ter zake meest deskundige hulpverleners samen met kind en ouders hoe er behandeld of ondersteund wordt op basis van kennis, ervaring en creativiteit. Daarbij handelen hulpverleners naar professioneel inzicht en kunnen zij desgewenst buiten gebaande (methodische) paden treden (zie punt 3.2).

Om te bevorderen dat cliënten sneller bij de voor hen passende hulp terechtkomen is het zaak de triage bij het eerste contact met de cliënt te verbeteren door deskundigheid aan de poort in te zetten. Met deskundigheid doen we op het vermogen van de intaker(s) om de problemen vanuit biologisch, psychologisch én sociaal perspectief te kunnen doorzien. Zo kunnen we voorkomen dat lichte problemen bij kinderen en jeugdigen los van de gezins- en sociale context ten onrechte worden gemedicaliseerd en dat zware problematiek ten onrechte niet wordt gemedicaliseerd.

In onze visie is het perspectief van kinderen, jongeren en ouders onmisbaar bij de voortdurende zoektocht naar nieuwe zorg en beter werkzame zorg. Ontwikkelen van effectieve jeugdhulp kán niet zonder het meedenken van en samenwerken met ouders, jeugdigen en hun steunende omgeving (zie ook punt 4.3). We pleiten er daarom voor kinderen, jongeren en ouders mee aan het roer te zetten op al die plaatsen waar in de jeugdhulp beslissingen worden genomen, zowel in de zorg als in de ontwikkeling van de zorg en het jeugdbeleid. De collectieve ervaringskennis van kinderen, jongeren, gezinnen en hulpverleners benutten in zowel de raden van bestuur en het management van jeugdhulpaanbieders als bij de inkoop- en strategieafdelingen van gemeenten en rijksoverheid vraagt extra investering, ondersteuning en deskundigheid. Daarbij gaat het vooral om het vermogen om te luisteren naar wat mensen bedoelen en die bedoeling te vertalen in concreet beleid.

3.2 VERGROOT DE AUTONOMIE EN DE DESKUNDIGHEID VAN HULPVERLENERS EN STIMULEER SAMENWERKING

Daadwerkelijke verbetering van de jeugdhulp begint bij de basis. Dus bij de houding en het vermogen van de hulpverleners om het vertrouwen te winnen van de kinderen, jongeren en gezinnen waarmee zij werken. Vanwege de cruciale rol van de ‘persoon van de hulpverlener’ moet er voldoende eigen regelruimte en mentale ruimte zijn voor hulpverleners.

Professionele autonomie is alleen effectief wanneer hulpverleners optimaal op de hoogte te zijn van de best practices en de richtlijnen die op dat moment conform the state of the art aangewezen zijn voor de mensen waarmee ze op dat momenten werken, wanneer hun professionele autonomie gerespecteerd wordt en zij zich binnen hun behandelingscontext moeten verantwoorden. Het is in alle gevallen het fundamentele recht van kinderen, jongeren en gezinnen dat hulpverleners zich desgewenst kunnen verantwoorden waarom ze wat op welke wijze hebben gedaan.

Hulpverleners in de jeugdhulp is een moeilijk vak dat vakmanschap vereist. Samenwerking tussen professionals, andere (vaak onbetaalde) hulpverleners en ervaringsdeskundigen is een belangrijk middel om praktische wijsheid uit te wisselen en het vakmanschap te vergroten. Die samenwerking en het goede professionele debat behoeven ook verdere ontwikkeling, dat gaat niet vanzelf. De samenwerkende beroepsverenigingen en de branches willen bij de vormgeving van deze interdisciplinaire samenwerking een belangrijke rol spelen. Hoe de rol van de hulpverlener verder te versterken, moet nader worden uitgewerkt met alle betrokken partijen. Denk daarbij in elk geval aan: professionals en hulpverleners zelf, kinderen, jongeren, gezinnen en de netwerken waarin zij verblijven, zorgaanbieders, zorginkopers en beleidsmakers.

Verder is het dringend noodzakelijk dat we als jeugdhulp een sectorbreed opleidingsprogramma opzetten en implementeren met verplichte nascholing, waarmee de competenties van hulpverleners in vakinhoudelijke, relationele en normatieve zin kunnen worden vergroot. Met name in de lokale teams en bij de crisisdiensten is het nodig de expertise te verbeteren. Om dit te realiseren is het noodzakelijk dat opleiding en deskundigheidsbevordering voortaan bekostigd worden vanuit een royale beschikbaarheidsbijdrage (zie ook punt 5.3).

Doel is dat alle hulpverleners op de hoogte zijn van de laatste kennis, gebruik maken van bewezen werkzame interventies en werken volgens de door hen ontwikkelde beroepscode en professionele standaarden binnen de grenzen van wet- en regelgeving. Deze kwaliteitseisen zijn van toepassing voor het geven van een eenvoudig, deskundig opvoedingsadvies door hulpverleners tot aan de behandeling van levensbedreigende ziektes zoals anorexia nervosa en suïcidale jongeren door psychologen en medisch specialisten (zie ook punt 2.4).

3.3 SYNOPSIS

Wat betreft de rol van de kinderen, jongeren, gezinnen en professionals stellen we voor:

1. Geef kinderen, jongeren en gezinnen meer zeggenschap;
  - a. Eventuele interventies zijn altijd afgestemd op hun wensen en voorkeuren;
  - b. Om kinderen, jongeren en gezinnen sneller en beter te kunnen begrijpen en helpen zetten we voortaan in de jeugdhulp de hoogste deskundigheid aan de poort;
  - c. Zet kinderen, jongeren en ouders mee aan het roer in de zorg en in de ontwikkeling van zorg en jeugdbeleid;
2. Vergroot de autonomie en deskundigheid van de professionals en stimuleer samenwerking;
  - a. Versterk de cruciale rol van de 'persoon van de hulpverlener';
  - b. Regel dat hulpverleners optimaal op de hoogte te zijn van de best practices en optimaal samenwerken;
  - c. Implementeer een sectorbreed opleidingsprogramma met verplichte nascholing;
  - d. Ontwikkel kwaliteitseisen, zoals een beroepscode en professionele standaarden.

4 ORGANISATIE JEUGDHULP

Het jeugdhulpveld is één groot netwerk waarbinnen duizenden organisaties en tienduizenden mensen werkzaam zijn. De organisatie van dit netwerk is ingewikkeld en verloopt niet vlekkeloos. Er zijn helaas talloze voorbeelden waarin - dikwijls achteraf - geconstateerd wordt dat de 'ramp' voorkomen had kunnen worden wanneer partijen meer en beter hadden samengewerkt of als eerder adequaat consultatie was benut. De decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten had onder meer als doel de schotten tussen de sectoren en organisaties te slechten en de samenwerking te verbeteren. Ondanks de goede bedoelingen is de onoverzichtelijke organisatie van de jeugdhulp er de afgelopen jaren niet beter op geworden. Hoe moet het wel?

4.1 VERBETER DE SAMENWERKING DOOR EEN HELDERE ROLVERDELING

Na jaren van 'transformatie' en organisatorische onrust, is de jeugdhulp zelf toe aan rust, reinheid en regelmaat. Dat krijgen we niet op stel en sprong voor elkaar. We moeten beginnen een eind te maken aan de rolverwarring in het systeem. Een eerste stap daarin is de opzet van de 'vijfhoek', die er in onze ogen zo uit zou moeten zien;

1. Kinderen, jongeren, gezinnen en netwerken waarin zij verblijven (ervaringsdeskundigen- en cliëntenorganisaties);
2. Professionals (beroepsverenigingen en vakbonden);
3. Zorgaanbieders (de brancheverenigingen);
4. Zorginkopers (gemeenten en zorgverzekeraars); en,
5. Beleid (ministeries VWS, JenV, OCW, BZK en VNG).

De gesprekken die nu gaande zijn binnen de vijfhoek willen we benutten om samen te komen tot een heldere rolverdeling en herdefiniëring van de kernfuncties van deze vijf partijen. Met name de rol van professionals en hulpverleners (formeel en niet formeel) en de positie van kinderen, jongeren en gezinnen verdient hierbij aandacht. (zie ook punt 3.1 en 3.2).

Daarbinnen moeten we in de jeugdhulpsector betere afspraken maken over wie wat doet. Als gezegd: jeugdhulp draait om de relatie tussen kind, jongere, gezin en hun hulpverleners. Die inhoudelijke relatie is waar het om draait voor de hulpverleners en bepaalt het vak van de hulpverleners. Moderne hulpverleners en professionals werken vrijwel nooit alleen maar in een interdisciplinair team bestaande uit hulpverleners van

diverse organisaties en mensen uit het netwerk van gezin en kind. Het wordt hoog tijd dat zij, samen met kinderen, jongeren, gezinnen en hun relevante netwerk, handreikingen ontwikkelen over:

- 'hoe' de samenwerking vorm kan krijgen in de praktijk;
- op welke schaal samenwerking het best kan worden georganiseerd;
- welke kwaliteitseisen we daaraan stellen (kwaliteitskader, zie punt 2.4).

4.2 BOUW EEN HELDERE VOORZIENING ROND DE JEUGD- EN GEZINSTEAMS

De jeugdhulp heeft behoefte aan helderheid. De organisatie van jeugdhulp is de vitale infrastructuur die we als samenleving nodig hebben om het optimaal opgroeien van ieder kind te kunnen garanderen. We hebben behoefte aan uniforme, royaal bekostigde, decentraal opererende, non-profit voorzieningen. (zie ook punt 2.4)

In dit ecosysteem zien we een centrale rol weggelegd voor Jeugd- en gezinsteams en de huisarts. De stevige en deskundige eerstelijnssteams doen de triage, leveren de basiszorg en bieden toegang naar diverse zinnige vormen van hulp en ondersteuning voor kind, jongere en gezin. Hier worden beslissingen genomen of hulp en steun zinnig is of niet en in welke vorm (poortwachter functie, zie ook punt 2.6).

Het Jeugd- en Gezinsteam is de spin in het web van alle lokale instellingen en organisaties waar ouders, opvoeders, kinderen en jongeren mee te maken hebben. Denk aan scholen (Zorg Advies Teams), huisartsen, GGD en Jeugdgezondheidszorg en politie, maar ook aan sociaal werk, kinderdagverblijven en naschoolse opvang. Jeugd en Gezinsteams moeten beschikken over voldoende 'veiligheidsexpertise', zodat het adequaat op kan treden wanneer de veiligheid van kinderen in het gevaar dreigt te komen. Vanwege deze belangrijke functies moet aan deze Jeugd- en Gezinsteams hoge kwalitatieve eisen worden gesteld die landelijk worden bepaald en voorgeschreven (kwaliteitskader, zie punt 2.4).

Handhaaf in de Jeugdwet de huisartsen, jeugdartsen en medisch specialisten als verwijzer. Behoud de zogenaamde medische route, temeer omdat nogal wat gemeenten de samenwerking tussen de huisarts en het Jeugd- en Gezinsteam goed verloopt. Ook Praktijk Ondersteuners Huisarts (POH-jeugd en POH ggz) zijn van groot belang om de samenwerking in de eerste lijn verder uit te bouwen en te verbeteren.

Praktijkondersteuners kunnen vroeg signaleren, zijn laagdrempelig en kunnen op tijd hulp inroepen. Hiermee vormen huisartsenzorg en sociaal domein samen een toegankelijk ecosysteem met de jeugd en gezinsteams.

4.3 MAAK VAN DE JEUGDHULP EEN LEREND SYSTEEM

Professionals en hulpverleners kunnen hun werk niet doen, zonder permanent te willen leren. Professionals en hulpverleners moeten hier optimaal in gefaciliteerd worden (zie punt 5.3). We willen de jeugdhulp verder uitbouwen tot een lerend systeem waarin kinderen, jeugdigen en gezinnen en hulpverleners en beleidsmakers steeds over data beschikken waarmee ze de jeugdhulp én de samenleving kunnen optimaliseren. Hulpverleners en hulpvragers kunnen hierdoor vertrouwen op bewezen werkzame interventies en kunnen niet-werkzame interventies loslaten. In de beroepsopleidingen moet veel meer aandacht zijn voor hoe we in de jeugdhulp levenslang blijven leren.

Neem data over jeugdhulp op in de nieuwe Nationale gezondheidsdatainfrastructuur, op basis van de informatiebehoefte van kinderen, jongeren, gezinnen, professionals, onderzoekers en beleidsmakers in de jeugdhulp. Sluit de jeugdhulp aan op het ecosysteem voor mentale gezondheid en mentale kracht dat in ontwikkeling is. Dit ecosysteem biedt de noodzakelijke sociale en digitale infrastructuur die zowel kinderen, jongeren gezinnen als professionals nodig hebben om elkaar te steunen en van elkaar te kunnen leren.

Maak met kinderen, jongeren, gezinnen, ervaringsdeskundigen, branches, de samenwerkende beroepsorganisaties, organisaties van onbetaalde hulpverleners en de wetenschap een landelijke kennis- en innovatieagenda op

basis van vragen uit de praktijk en op basis van (inter)nationaal onderzoek. Deze agenda beschrijft vanuit het perspectief van hulpverlener en kind, jongere en gezin de noodzakelijke kennisontwikkeling voor de lange termijn en de manier waarop nieuwe inzichten in de praktijk zullen worden geïmplementeerd met behulp van een sectorbreed opleidingsprogramma. Uitvoering van de kennis- en innovatieagenda benut de sociale en digitale kennisinfrastructuur waarop ecosystemen voor mentale gezondheid en mentale kracht kunnen draaien. Kennisontwikkeling en innovatie moeten voortaan, net als het opleidingsprogramma, worden bekostigd uit een afzonderlijke en royale bijdrage voor kennisontwikkeling en innovatie in de jeugdhulp (zie ook punt 5.3).

4.4 HERONTWERP DE JEUGDBESCHERMINGSKETEN

Kwetsbare kinderen en gezinnen zijn in Nederland onvoldoende beschermd. Ernstige dreigingen zijn niet eenvoudig te melden. De samenwerking tussen de wijkteams het (eveneens gemeentelijke) Veilig Thuis en de (justitiële) Raad voor de Kinderbescherming loopt veelal niet soepel. Er is voortdurende kritiek op de toegankelijkheid en de oordelen van de raad en van de kinderrechter. Kinderen, jongeren en gezinnen voelen zich onvoldoende gezien en gehoord. De jeugdbeschermingsorganisaties (gecertificeerde instellingen) kunnen volgens de inspecties hun wettelijke opdracht tot jeugdbescherming en -reclassering onvoldoende uitvoeren. De stress in het systeem maakt dat er nog altijd onnodig veel kinderen uit huis worden geplaatst, van school worden gestuurd of worden gesepareerd. Met alle ellende van dien.

Met de toekomstscenario's die het huidige kabinet heeft laten maken, zijn we er niet. Het is juist van groot belang de checks and balances in de jeugdbeschermingsketen te versterken. Macht vergt tegenmacht. De jeugdbeschermingsketen moet bij het verder denken zelf nadrukkelijker worden betrokken, dus jeugdadvocaten, kinderrechters, hulpverleners en de jongeren en ouders zelf. Hier is tijd voor nodig. Doel moet in elk geval ook zijn het aantal uithuisplaatsingen en kindbeschermingsmaatregelen te verlagen. De Jeugdzorgplus moeten we de komende jaren stapsgewijs verder afbouwen en dan afschaffen. Het doel is immers; 0 kinderen die niet optimaal thuis opgroeien (zie ook punt 6.2).

4.5 VERBETER DE ARBEIDSONMSTANDIGHEDEN EN -VOORWAARDEN

Sinds de invoering van de jeugdwet zitten professionals in de jeugdhulp steeds meer klem. De werkdruk is structureel te hoog. Niet alleen jeugdhulporganisaties maar ook pleeggezinnen gaan gebukt onder geldgebrek en administratieve lasten. Hulpverleners hebben minder tijd voor de mensen die zij helpen en zijn daarover terecht gefrustreerd. De hoge werkdruk vermindert het werkplezier. Verzuim en uitstroom zijn onacceptabel hoog.

Om de jeugdhulp duurzaam te verbeteren moeten we vol inzetten op betere (arbeids-)omstandigheden voor iedereen die (betaald of onbetaald) zijn bijdrage levert aan de jeugdhulp. Onderdeel hiervan is het verder ontregelen van de jeugdhulp, onder andere door de inkoop te vereenvoudigen (zie punt 5.4). Autonomie is een essentieel voor kwalitatief goed werk en werkplezier. Zorgaanbieders, beroepsorganisaties en vakbonden moeten komen tot regelingen om mensen meer inzicht geven in bedrijfsprocessen, regelruimte en zeggenschap over zowel de inhoudelijke inzet van zorg als hun eigen (rechts)positie (zie ook punt 3.2). Om de uitstroom van personeel uit de jeugdhulp te verminderen, willen we, naast het verminderen van de werkdruk en de administratieve lasten, ook de arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden van werknemers verbeteren.

Voor werkenden moeten de verschillen tussen mensen met een arbeidscontract en flexwerkers (zzp'ers) worden geminimaliseerd. We willen af van de verschillen in arbeidsvoorwaarden tussen de verschillende disciplines in de jeugdhulp, zo telt de jeugdhulp nu nog 6 cao's. Ook om deze reden is het van belang dat aanbieders langjarige contracten kunnen afsluiten met gemeenten. Langjarige contracten, reële tarieven en royale beschikbaarheidsbijdragen zijn nodig voor het bieden van een fatsoenlijk salaris, baanzekerheid, werkdrukvermindering, ontwikkeling, opleiding, vitaliteit, werkplezier en innovatie (zie ook punt 5.2 en 5.3).

4.6 BETAAL ERVARINGSDESKUNDIGEN EN VRIJWILLIGERS

We pleiten ook voor het uitbreiden van de mogelijkheden voor de betaalde inzet van ervaringsdeskundigen. De rol van ervaringsdeskundigen bij de hulp aan kinderen, jeugdigen en gezinnen wordt immers steeds groter en belangrijker. Het is van belang ervaringskennis op waarde te schatten. Daarbij hoort ook, net als bij alle andere activiteiten, meten wat die waarde is. Ook moeten er duidelijke kostenvergoedingsstructuren komen voor mensen die zich vrijwillig inzetten voor de jeugd.

4.7 STEL EEN RAAD VOOR DE JEUGD IN ÉN EEN DELTACOMMISSARIS JEUGD & GEZIN

We realiseren ons dat de ideeën die we hier op een rij zetten, niet allemaal direct gerealiseerd kunnen worden. Om de langetermijnkoers voor het jeugdhulpbeleid te bewaken en verder door te ontwikkelen pleiten we voor de instelling voor een brede Raad voor de Jeugd. Daarnaast moet er een Deltacommissaris Jeugd & Gezin komen. Dit om doorzettingsmacht en uitvoeringskracht te geven aan de aanleg van de basisinfrastructuur die er nu echt moet komen om de jeugdhulp de gelegenheid te bieden door te ontwikkelen naar een hoger plan.

4.8 SYNOPSIS

Voor de organisatie van de jeugdhulp stellen we voor:

- 1.** Verbeter de samenwerking door een heldere rolverdeling;
  - a. Kom binnen de vijfhoek tot een heldere rolverdeling;
  - b. Maak heldere afspraken over wie wat doet, dus:
    - i. Hoe de samenwerking vorm krijgt in de praktijk;
    - ii. Op welke schaal samenwerking het best kan worden georganiseerd;
    - iii. Welke kwaliteitseisen we daaraan stellen;
- 2.** Bouw een heldere voorziening rond jeugd- en gezinsteams;
  - a. Jeugd- en gezinsteams vormen spil van strakke basisvoorziening;
  - b. Jeugd- en gezinsteams doen triage, basiszorg en poortwachterfunctie;
  - c. Huisartsenzorg, sociaal domein en jeugd- en gezinsteams vormen een toegankelijk ecosysteem;
- 3.** Maak van de jeugdhulp een lerend systeem;
  - a. Neem data over jeugdhulp op in de nieuwe Nationale gezondheidsdatainfrastructuur;
  - b. Sluit de jeugdhulp aan op het ecosysteem van mentale gezondheid en kracht;
  - c. Stel een landelijke kennisagenda op;
  - d. Implementeer een sectorbreed opleidingsprogramma;
- 4.** Herontwerp de jeugdbeschermingsketen;
  - a. Neem de tijd en betrek de jeugdbeschermingsketen bij het herontwerp;
  - b. Verlaag het aantal uithuisplaatsingen en kindbeschermingsmaatregelen;
  - c. Bouw de Jeugdzorgplus verder af;
- 5.** Verbeter de arbeidsomstandigheden en -voorwaarden;
  - a. Ontregel de jeugdhulp;
  - b. Verlaag de werkdruk;
  - c. Verbeter de arbeidsvoorwaarden;
- 6.** Betaal ervaringsdeskundigen en vrijwilligers;
- 7.** Bewaak de lange termijn met een Raad voor de Jeugd én een Deltacommissaris Jeugd en Gezin;
  - a. De Raad voor de Jeugd bewaakt de inhoudelijke lijn;
  - b. De Deltacommissaris legt de benodigde vitale basisinfrastructuur aan,

5 BEKOSTIGING

De jeugdhulp die nodig is, moet toegankelijk en betaalbaar zijn. Discussie of onduidelijkheid over 'wie betaalt?' mag geen reden zijn voor het uitblijven van passende hulp. Budgetplafonds, tekorten, wel of geen contract: het zijn obstakels die achter de schermen aan de orde zijn, maar die kinderen, jongeren en gezinnen niet mogen uitsluiten van passende zorg. Hoe moet het dan wel?

5.1 STEL LANDELIJK REËLE EN KOSTENDEKKENDE TARIEVEN VAST

Er zijn nu geen vaste tarieven voor jeugdhulpprestaties. Organisaties hanteren hierdoor – mede vanuit concurrentieoverwegingen – soms tarieven die onder de kostprijs liggen. Daarmee benadelen zij niet alleen zichzelf, maar ook de hulpverleners en uiteindelijk ook de kinderen, jongeren en gezinnen. Het is dan ook noodzakelijk dat er op nationaal niveau, via de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) reële en kostendekkende tarieven worden bepaald. Het merendeel van de prestaties in de jeugdhulp laat zich goed omschrijven en afbakenen en komt in aanmerking voor vaste tarifiering waarin, net als in de ggz, rekening gehouden kan worden met behandelinzet en setting.

5.2 PAS BEKOSTIGING EN INKOOP AAN OP DE SCHAAL VAN DE ZORG

Voor de inkoop, als ook de organisatie en aansturing van de jeugdhulp is een passend schaalniveau nodig. Dit geldt voor de aanbieders net als voor de inkopers en de bekostiging. In de huidige situatie heeft de decentrale bekostiging als gevolg dat er onvoldoende geld gaat naar de voorkant van de zorg (versterken en voorkomen) en naar de specialistische jeugdhulp. Dit kan anders en beter door de bekostiging en de inkoop aan te passen op de schaal van de zorg. Dus gemeentelijk waar mogelijk en regionaal of landelijk waar nodig. Het is niet goed dat met name kleinere gemeenten hun begroting uit het lood geslagen zien worden door onvoorzien hoge jeugdhulp-uitgaven. Het is hierom nodig dat in elk geval de essentiële jeugdhulp voortaan wordt betaald vanuit landelijke bekostiging, op soortgelijke wijze als het bestaande landelijke transitie arrangement (LTA).

Hiervoor is het nodig dat we als sector helder beschrijven wat onder de essentiële jeugdhulp valt en wat niet. Afbakening van de essentiële jeugdhulp, denk hierbij aan de specialistische jeugdhulp en jeugdbescherming kan grofweg op twee manieren, 1) per type prestatie of functie (acute zorg, transpsychiatrie, etc.) of 2) naar de aard van de instelling. Het nadeel van de afbakening per type prestatie of functie is, dat het tot discussie zal leiden en waarschijnlijk tot ingewikkelde uitkomsten. Afbakening naar aard van de instelling is simpeler. Te denken valt dan aan criteria als:

1. Instellingen met minimum aan professionals met een hoog opleidingsniveau (meer dan 3 jaar postacademisch);
2. Instellingen met residentiele behandeling en dagbehandeling;
3. Instellingen met ggz-functie volgens de Wet verplichte ggz;
4. Instellingen met eigen 24-uurs wacht- en crisisdienst.

Ongeacht de gekozen afbakening is het zaak dat de verschillende niveaus van bekostiging niet ten koste mogen gaan van de eenheid binnen de jeugdhulp. Landelijk moet hoe dan ook gegarandeerd worden dat er voldoende geld is voor de essentiële jeugdhulp, dus voor de hulp aan de kinderen, jongeren en gezinnen die deze hulp het hardst nodig hebben. Tegelijkertijd moet gegarandeerd blijven dat er geen nieuwe schotten ontstaan, dat de landelijke bekostiging geen extra regedruk veroorzaakt, dat alle vormen van jeugdhulp nauw en flexibel op elkaar aan blijven sluiten én dat de bekostiging niet aanzet tot medicalisering of 'upcoding'.

5.3 BEKOSTIG OPLEIDING, KENNISONTWIKKELING EN INNOVATIE VIA BESCHIKBAARHEIDSBIJDRAGEN

Om jonge mensen optimaal te doen floreren moet de jeugdhulp een voortdurend lerende, innovatieve sector worden. Door de huidige bekostiging van de sector zijn er onvoldoende middelen voor de noodzakelijke kennisinfrastructuur zoals een landelijk opleidingsprogramma en een effectieve kennis- en innovatiestructuur in het leven te roepen, laat staan deze duurzaam te laten draaien. Ons voorstel is daarom om opleiding, kennisontwikkeling en innovatie in de jeugdhulp voortaan te bekostigen via afzonderlijke en royale beschikbaarheidsbijdragen, net zoals dat nu ook gebruikelijk is in andere deelsectoren van de zorg.

5.4 BENUT HET LANDELIJK KWALITEITSKADER VOOR INKOOP EN BEKOSTIGING

Het op te stellen landelijk kwaliteitskader moet de basis vormen van het gemeentelijk inkoopbeleid (zie punt 2.4 en punt 5.2). Gemeenten moeten hun inkoopbeleid sterk uniformeren en vereenvoudigen en de geldverslindende administratieve lasten radicaal terugdringen. Zij moeten waken voor de valkuil van de inhoudelijke bemoeizucht. Het is nodig dat gemeenten oog hebben voor kwaliteit en periodiek een hygiënisch gesprek aangaan met aanbieders over de effectiviteit de zorg. Dit op basis van de 'veldnormen' en met respect voor ieders rol. De dialoog tussen 'opdrachtgever', 'opdrachtnemer' en 'cliënt' moet duidelijk maken welke resultaten van de aanbieder verwacht kunnen worden en hoe dit voor kinderen, jongeren en gezinnen uitpakt

in de context van het beleid van de gemeente. Omgekeerd mogen aanbieders, professionals en hulpverleners verwachten dat er door de opdrachtgevers volop ruimte wordt geboden voor effectief maatwerk voor kinderen, jongeren en gezinnen. Het is niet aan de gemeentelijke inkopers, maar aan de inhoudelijk betrokkenen om in de landelijke kwaliteitseisen te beschrijven wat essentiële jeugdhulp is en wat niet (zie punt 2.4). Kort en goed: de inhoudelijke invloed van de zorginkopers moet kleiner, de inhoudelijke invloed van professionals, hulpverleners, kinderen, jongeren, gezinnen en hun netwerk groter.

5.5 INVESTEER IN WAT JONGE MENSEN DOET FLOREREN

Opnieuw grondig nadenken over wat we als samenleving willen investeren in jeugdhulp is essentieel om te komen tot een budgettaire vaststelling van de hervormingsagenda. Hierbij is het zaak de uitgaven aan jeugdhulp niet alleen te zien als een wettelijke en morele verplichting (en een kostenpost), maar als een rendabele maatschappelijke investering. Het is tijd dat het besef indaalt dat geld uitgeven aan de jeugd en aan effectieve ondersteuning van kinderen en ouders een investering is, waarbij de maatschappelijke baten een veelvoud zijn van de maatschappelijke kosten. Geld uitgeven aan jeugdhulp is in veel gevallen rendabel investeren. Dit feit, dat wetenschappelijk aantoonbaar is, mag niet zonder beleidsmatige consequentie blijven. De verwachte budgettaire opbrengsten die in het rapport van de 'commissie van wijzen' worden opgesomd, moeten we aan de hand van de hierboven genoemde punten (reële tarieven, benodigde beschikbaarheidsbijdragen, efficiënte inkoop, rendabele investeringen) in overeenstemming brengen met wat daadwerkelijk in de praktijk nodig, effectief en rendabel is. Ook is het zaak te garanderen dat het extra geld dat de komende jaren voor de jeugdhulp naar het Gemeentefonds zal gaan, daadwerkelijk aan jeugdhulp zal worden besteed, dat wil zeggen; aan kinderen, jongeren, gezinnen, hun netwerk, aan professionals en hulpverleners.

5.6 SYNOPSIS

Voor de bekostiging van de jeugdhulp stellen we voor:

1. Stel landelijk reële en kostendekkende tarieven vast;
2. Pas bekostiging en inkoop aan op de schaal van de zorg;
  - a. definieer wat onder essentiële jeugdhulp valt;
  - b. regel via de gemeenten landelijke financiering voor deze essentiële jeugdhulp;
  - c. bekijk voor de andere prestaties, functies of instellingen van de jeugdhulp per geval wat het geëigende niveau van bekostiging en inkoop is;
  - d. garandeer dat alle vormen van jeugdhulp - los van hoe ze bekostigd worden - nauw en flexibel op elkaar aan blijven sluiten: voorkom het ontstaan van (nieuwe) schotten;
3. Bekostig opleiding, kennisontwikkeling en innovatie via beschikbaarheidsbijdragen;
4. Benut het landelijke kwaliteitskader voor inkoop en bekostiging;
  - a. Uniformeer en vereenvoudig de inkoop;
5. Investeer in wat jonge mensen doet floreren;
  - a. Zie uitgaven aan jeugdhulp als rendabele maatschappelijke investering;
  - b. Breng de budgettaire voorstellen van de commissie van wijzen in lijn met wat in de praktijk nodig, effectief en rendabel is.

6 ROL OVERHEDEN

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor jeugdhulp, maar het Rijk is verantwoordelijk voor het stelsel. Gemeenten hebben mandaat om de jeugdhulp naar eigen inzicht in te richten, maar zijn financieel afhankelijk van het Rijk. Dit ontwerp leidt tot voortdurende spanningen. Hoe kan het anders?

6.1 WERK ALS GEMEENTEN BETER SAMEN

Goed inkopen van zorg is niet eenvoudig. Gemeenten hebben de afgelopen jaren veel geleerd. De samenwerking tussen gemeenten, wat betreft de jeugdhulp kan echt nog beter. Denk hierbij aan het uniformeren en vereenvoudigen van de inkoopprocedures (zie punt 5.4) en het opschalen van de inkoop en de landelijke bekostiging van specifieke prestaties, functies of instellingen in de jeugdhulp (zie punt 5.2). Te vaak worden nu nog keuzes gemaakt die elders niet werkten, of worden niet werkzame keuzes niet teruggedraaid, maar opgevolgd door nieuwe onzekere modellen.

Gemeenten en organisaties in de jeugdhulp moeten beter samenwerken, ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid (zie punt 4.1) en met begrip voor elkaars positie en belangen. Kwaliteit op de lange termijn moet het doel zijn van het investeren in wat jonge mensen doet floreren. Daarvoor is continuïteit van bestuur nodig. Nieuwe wethouders en nieuwe gemeenteraden moeten daar hun verantwoordelijkheid in nemen. Het landelijk kwaliteitskader voor inkoop en bekostiging kan gemeenten helpen om inhoudelijk koers te houden. Deze kwaliteitseisen zullen immers niet alleen beschrijven wat essentiële jeugdhulp is en wat niet, maar ook kritisch differentiëren tussen zinnige en onzinnige jeugdhulp (zie punt 2.4).

6.2 GEEF ALS RIJKSOVERHEID ACTIEVER STURING

De rijksoverheid moet actiever invulling geven aan haar verantwoordelijkheid als stelselverantwoordelijke partij voor de jeugdhulp, zeker nu we constateren dat er zaken anders en beter moeten. Regie is nodig met oog op het op te stellen landelijke kwaliteitskader (zie punt 2.4), het stellen van reële en kostendekkende tarieven (zie punt 5.1) en het waar nodig opschalen van de inkoop en bekostiging van specifieke prestaties, functies of instellingen in de jeugdhulp (zie punt 5.3). Het nieuwe kabinet zal ook met de gemeenten duidelijke afspraken moeten maken over hoe gemeenten de uitvoering van jeugdzorgtaken zullen verbeteren, zodat jeugdigen en gezinnen de zorg krijgen die ze nodig hebben. Met oog op de lange termijn zien we voor de rijksoverheid een belangrijke rol weggelegd bij het:

- het maken van het 0-doel 0 kinderen die niet optimaal thuis opgroeien tot het bovenliggende streven van alle jeugdhulpbeleid;
- het faciliteren van de aanleg van de noodzakelijke sociale en digitale (kennis)infrastructuur die de jeugdhulp nodig heeft om echt een lerend systeem te worden (zie ook punt 4.3 en punt 4.7);
- het faciliteren van een constante maatschappelijke dialoog over de optimale ontwikkeling en opvoeding van alle kinderen en de voor hen gewenste ondersteuning;
- het opnemen van de mentale gezondheid van de jeugd in het nieuwe Nationaal Preventieakkoord;
- het de wetenschap mogelijk maken de levensloop maatschappelijke kosten en baten van jeugdhulp goed in kaart te brengen;
- het samenwerken met (vertegenwoordigers van) kinderen, jongeren en ouders, jeugdzorgaanbieders, jeugdprofessionals en vakbonden bij het beleidsmatig verbeteren van de jeugdhulp. (zie ook punt 3.1)

Langetermijnbeleid is niet het sterkste punt van het landelijk bestuur. Daarom pleiten we voor een Raad voor de Jeugd en voor het aanstellen van een Deltacommissaris Jeugd en Gezin voor het bewaken van de inhoudelijke lijn en voor de aanleg van de benodigde basisinfrastructuur dat de jeugdhulp nodig heeft om te daadwerkelijk te kunnen ontwikkelen tot een lerende sector (zie ook punt 4.7).

6.3 ZORG VOOR INTEGRAAL TOEZICHT

De Jeugdwet bepaalt dat de samenwerkende inspecties toezicht houden op de jeugdhulpaanbieders en de organisaties van de jeugdbescherming en jeugdreclassering. Doel is dat ieder kind zich gezond en veilig kan ontwikkelen. Het toezicht moet zich dan ook richten op de bijdrage die alle partijen leveren aan dat doel. De kwaliteit en effectiviteit van de hulp is niet alleen gerelateerd aan individuele instellingen. Belangrijke risico's hangen samen met de kwaliteit van de samenwerking tussen instellingen. Het toezicht richt zich dan ook op de maatschappelijke problemen in de jeugdhulp, de diversiteit van de jeugdhulpaanbieders. Voor duurzame verbetering is een lerende houding van de alle betrokkenen nodig (zie ook punt 4.3 en 5.3). Het toezicht moet deze lerende houding en leercultuur stimuleren.

Daarnaast heeft elke toezichthouder een handhavende taak. Vanuit het perspectief van kinderen, jongeren en gezinnen is een integrale beoordeling van hun situatie belangrijk. Toezicht moet in de jeugdhulp bij voorkeur integraal toezicht zijn. Het is daarom noodzakelijk dat de samenwerking en afstemming tussen de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), Toezicht Sociaal Domein (TSD) de Jeugdautoriteit (JA) en de Inspectie van het Onderwijs (IvHO) verder wordt verbeterd. Wij pleiten voor het stroomlijnen van toezichtstaken met het doel het toezicht effectiever te maken (zie ook punt 4.1). De IGJ houdt toezicht op de kwaliteit van de jeugdzorg, op basis van de landelijke kwaliteitseisen (zie punt 2.4). De JA ziet toe op financiële continuïteit van de jeugdhulp. Samenwerking vergroot de slagkracht en zorgt voor zo een optimaal mogelijke taakuitoefening. Ook dient het toezicht op de rol en uitvoering van gemeenten goed geborgd te zijn, daar ligt een rol voor het Interbestuurlijk Toezicht (IBT) vanuit de stelselverantwoordelijke ministeries (JenV en VWS). Momenteel werken de Jeugdautoriteit, de VNG en BGZJ aan een convenant, dat een basis kan bieden voor latere wettelijke borging.

6.4 SYNOPSIS

Voor de rol van de overheden stellen we voor:

1. Werk als gemeenten beter samen
2. Geef als rijksoverheid actieve sturing
3. Zorg voor integraal toezicht

7 DE OPSTELLERS

De opstellers van dit kerndocument zijn:

1. Maaïke van der Aar
2. Joep Choy
3. Peter Dijkshoorn
4. Kees Kraaijeveld
5. Arne Popma
6. Ineke Roos
7. Mariëtte Verhoef

Met input van:

1. Mannus Boote
2. Lucie Claessen
3. Cisca Joldersma
4. Olaf Prinsen
5. Peter van der Loo
6. Ans van de Maat

8 NOTEN

- 1 Het begrip integraal wordt in de verschillende nota's in twee betekenissen gebruikt: in engere zin als het gaat om het betrekken van gezin en familie bij de hulpverlening aan kinderen en jongeren. In bredere zin als het gaat om het betrekken van de rol van andere domeinen, zoals bestaanszekerheid en schulden op het ontstaan en op de aanpak van problemen bij kinderen, jongeren en gezinnen.

